

www.bastinaobjave.com

IMAM MEHDI ubrzao Bog njegov dolazak!

- Društveno-politički razlozi skrivenosti
- Odabrani opunomoćenici
- Mehdi, ubrzao Bog njegov dolazak, u šijskim vrelima
- Mehdi, ubrzao Bog njegov dolazak, u sunitskim vrelima
- Opis Mehdijeve, Bog ubrzao njegov dolazak, vladavine s gledišta Kur'ana
- Koristi od postojanja Imama, mir neka je na nj, u periodu skrivenosti

Kratak osvrt na biografiju Imama Mehdiya, Bog ubrzao njegov dolazak

Dvanaesti čisti Imam, hazreti Hudžet Ibnul-Hasan Al-Mehdi, Imam Zeman, ubrzao Bog njegov dolazak, rođen je na polovini mjeseca šabana 255. godine po Hidžri u Samari.¹ Njegovo ime isto je kao i ime Poslanika islama (Muhamed) i poput Poslanika i on je Ebul-Kasim,² ali čisti Imami zabranili su spominjanje njegovog rođenog imena.³ Neki od njegovih nadimaka su Hudžet, Kaim, Hilfi Salih, Sahibul-Zeman⁴ i Bekijetullah⁵, a najpoznatiji njegov nadimak jeste Mehdi.⁶

Njegov otac je jedanaesti Imam Hasan Askeri, mir neka je na nj, a majka mu je poštovana gospođa Nerdžis⁷, koju se spominje još pod imenima Rejhana, Susan i Sekil.⁸ Nerdžis-hatun

¹ Šejh Mufid, *Al-Iršad*, Qom, Mektebeti basireti, str. 346.; Fetta Nišaburi, *Rivdetul-vaizin*, Muasesi 'ilimi metbu'at, Bejrut 1406, str. 292.; Kuleyni, *Usul-i Kafi*, Mektebetus-Suduk, Tehran 1381, sv. Sv. 1, str. 514.; Tusi, *Al-Ghaybat*, Mektebeti Ninevi hadisiyye, Tehran, str. 141. U nekim vrelima se kao godina Imamovog rođenja navodi 256. h.g., npr. Suduq, Kemaluddin, Nashr-e islamiye, Qom 1405, str.432, Tusi, *Al-Ghaybat*, Mektebeti Ninevi hadisiyye, Tehran, str. 258.; dok se u drugim kaže da je rođen 258. h.g., pogledati u Ali Ibn Isa Arbili, *Keshful-ghamet fi ma'rifetil-ime*, Mektebeti benu Hašim, Tabriz 1381., sv. 3, str. 227.; Ibn Ebu Seledž Bagdadi, Tarikhul-a'ime, Mektebeti Basireti, Qom, str. 15, dok Ebu Džafer Muhammed ibn Džerir ibn Rustam Taberi smatra da je rođen 257. H.g.

² Šejh Mufid, *Ibid*, str. 346.; Tabresi, *Ibid*, 417.; Arbili, *Ibid*, str. 227.

³ Suduk, *Ibid*, str. 648.; Kuleyni, *Ibid*, str. 332.; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 31-34. No, šijska ulema razilazi se oko toga da li je spominjanje Imamovog imena općenita zabrana, ili se radilo o zabrani koja je imala političke motive i važila je samo za period male skrivenosti.

⁴ Tabresi, *Ibid*, str. 418.; Ibn Sebag, *Ibid*, str. 310.

⁵ Mesudi, *Asbatul-vasiyet*, Metbu'atul-haydariyye, Nedžef 1374, str. 248.

⁶ Ibn Sebag, *Ibid*, str. 310.

⁷ Mesudi, *Ibid*, str. 248.; Fetta Nišaburi, *Ibid*, str. 283; Tusi, *Ibid*, str. 143, Muhammed ibn Džerir ibn Rustam Taberi, *Ibid*, str. 432.

⁸ Suduk, *Ibid* str. 432, pogledati i *Rivdetul-vaizin*, str. 292. Neki savremeni istraživači smatraju da je njeno ime bilo upravo Nerdžis, dok joj je druga imena kao nadimke dala kćer Imama Dževada Hakima.

bila je tako ukrašena vrlinama i produhovljena da ju je Hakima, sestra Imama Hadija, smatrala prvakinjom svoje porodice i nazivala je sebe njenom sluškinjom. Hazreti Mehdi imao je dvije vrste skrivenosti: jednu kratkotrajnu (mala skrivenost) i drugu koja traje dugo (velika skrivenost). Prva je trajala od njegovog rođenja do okončanja perioda posebnih opunomoćenika, a druga je otpočela okončanjem prvog perioda i trajat će do njegovog pojavljivanja.⁹

Rođenje hazreti Mehdija, mir neka je na nj, s gledišta sunitske uleme

Kako ćemo pojasniti na stranicama koje slijede, vjerovanje u Mehdija nije isključivo šiitska osobnost, nego i sunitska ulema, na osnovu brojnih predaja od Poslanika islama, mir i blagoslov neka je na nj i njegove, prihvataju ovakav stav. Oni, međutim, poriču da je hazreti Mehdi već rođen, i kažu: “Osoba za koju je Poslanik kazao da će se pojaviti nije još rođena, i bit će rođen u budućnosti.”¹⁰

Ipak, značajan broj sunitskih historičara i muhadisa spominju u svojim knjigama njegovo rođenje, i drže to za neospornu činjenicu. Neki analitičari navode više od stotinu takvih sunitskih muhadisa i historičara.¹¹

Susreti s Imamom Mehdijem, mir neka je na nj

Kako smo objasnili u životopisu Imama Hasana Askerija, mir neka je na nj, s obzirom da su nasilnički abasidski vladari, želeći se domoći Imamovog sina i ubiti ga, držali hazreti Askerijev dom pod stalnom prismotrom, rođenje Imama Mehdija, mir neka je na nj, shodno unaprijed brižljivo osmišljenom planu njegovog oca, dogodilo se u najstrožoj tajnosti, tako da drugi ljudi (čak ni šiije) nisu znali ništa o tome.

Najpouzdanije izvješće o tome jeste ono koje stiže od Hakime, amidžićne hazreti Askerija, koja je bila svjedok rođenja hazreti Mehdija, mir neka je na nj. No, ove mjere tajnosti ne znače da tokom kasnijih pet-šest godina, dakle za života Imama Askerija, niko nije bio u prilici vidjeti hazreti Mehdija. Dapače, kako smo ti vidjeli i u onom primjeru iz biografije Imama Askerija, odabrane ličnosti među šijama su različitim povodima i u raznim prilikama sretali hazreti Mehdija, e kako bi se njihovo uvjerenje da je rođen učvrstilo i kako bi, kad to bude potrebno, o tome obavijestili ostale šiije.

Hasan ibn Ejub ibn Nuh¹² priča: “Došli smo kod Imama Askerija, mir neka je na nj, da bismo ga pitali o Imamu nakon njega. Tom skupu prisustvovalo je četrdeset osoba. Osman ibn Sa'īd Amri (jedan od opunomoćenika Imama Zemana) ustade i reče: ‘Želim te pitati o nečemu što znaš bolje od nas.’ Imam mu, međutim, reče da sjedne. Osman, oneraspoložen, htjede napustiti skup. Imam tad kaza: ‘Neko niko ne ide odavde.’ Svi ostadosmo i to potraja neko vrijeme. Tad Imam pozva Osmana. On se diže, a Ima reče: ‘Hoćete li da vam kažem zašto ste došli ovdje?’ Upitismo, pa on reče: ‘Ovdje ste da biste me pitali o dokazu i Imamu nakon

Tada su imena od milja bila često korištena, a rejhana i Susan su ustvari imena cvijeća (dr. Husein Džasim, *Tarikh-e siyasi gheybat-e Imam-e davazdehom*, Amir Kabir, Tehran 1367, str. 114.)

⁹ Šejh Mufid, *Ibid*, str. 346.

¹⁰ Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 7, str. 94, i sv. 10, str. 96.

¹¹ Faqih Imani, Mehdi, Mehdi muntezir dar Nehdžul-belage, *Ketabkhane-ye umumi Imam Ali*, str. 23, 39. Inače, autor ovog djela konsultirao je brojne izvore koji govore o rođenju Imama Mehdija, poput Ibn Hidžr Hajtemi, *As-seva'iqul-mehrege*, Kairo 1375, str. 208.; Muhammed Amin Bagdadi Sevidi, *Seba'ikul-zehbi fi me'arifeti qaba'ilul-'arab*, Dari Sa'b, Bejrut, str. 78.; Mumin Šeblendži, *Nurul-Ibsar*, Mektebeti Meshedul-Huseyni, Kairo, str. 168.; Šejh Muhammed Sebban, *As'aful-raghibin*, str. 141.; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 7, str. 274.

¹² Kako smo kazali u biografiji Imama Hadija, mir neka je na nj, hasan ibn Ejub ibn Nuh bio je jedan od opunomoćenika tog Imama.

mene.’ ‘Jesmo’, rekoše oni. Tad uđe dječak lica sjajnog poput mjesec, od svih ljudi najbližiji Imamu Askeriju, mir neka je na nj. Imam pokaza na njega i reče: ‘Ovo je vaš Imam nakon mene i moj nasljednik među vama. Pokoravajte se njegovim naredbama i ne razilazite se nakon mene da ne biste propali i pomračili svoju vjeru.’”¹³

Društveno-politički razlozi skrivenosti

Nema sumnje u to da se vođstvo božanskih prvaka i njihovo upućivanje ljudi realizira u potpunosti i u željenom obliku samo ukoliko kod ljudi postoji spremnost da se okoriste tom božanskom uputom. Međutim, ukoliko među ljudima ne postoji odgovarajuća spremnost, prisustvo nebeskih predvodnika među njima neće im biti od koristi.

Nažalost, pritisci i nedaće kojima su Imami, posebno od vremena Imam Dževada pa nadalje, bili izloženi, te ograničenja zbog kojih je djelovanje jedanaestog i dvanaestog Imama bilo svedeno na minimum, pokazuju nam da u društvu nisu postojali prikladni uvjeti za okorištenjem uputom Imam na poželjnoj razini. Božanska mudrost stoga je zahtijevala da dvanaesti Imam, kako ćemo vidjeti, odabere skrivenost do vremena kad će u društvu postojati potrebna spremnost za njegovo djelovanje.

Svakako, nama nisu jasne sve tajne skrivenosti, no možda je ovo što smo naprijed spomenuli jedad od temeljnih razloga skrivenosti Imama. U našim predajama se, kad je riječ o razlozima skrivenosti, težište uglavnom daje na tri stvari:

A - Iskušenje za ljude

Kako znamo, jedna od potvrđenih božanskih tradicija jeste iskušavanje robova Božijih kako bi se ukazalo na one dobre i ispravne među njima. Život je uvijek poprište ispita, e kako bi ljudi bili odgajani u okrilju vjere kroz strpljivost i pokornost, te pridržavajući se naredbi Božijih napredovali ka savršenstvu i otkrivali u njima zapretene talente i sposobnosti.

I kroz skrivenost hazreti Mehdiya ljudi bivaju iskušavani. Kod onih čija vjera nije postojana ispolji se njihova unutarnjost, te oni padaju u sumnju i kolebljivost, dok su oni u čija srca je vjera duboko prodrila istrajni i nepokolebljivi u svom iščekivanju Mehdijevog dolaska, te tako ostvaruju visoke stupnjeve i stječu nagradu Božiju.

Imam Musa ibn Džafer, mir neka je na nj, rekao je: “Kad iščezne moj peti potomak, pazite na svoju vjeru kako ne biste ostali bez nje. On će zasigurno biti skriven, tako da će jedna skupina vjernika prestati vjerovati u njega. Bog će kroz njegovu skrivenost iskušati robove Svoje.”¹⁴

Iz kazivanja prvaka islama proizlazi da je iskušenje skrivenošću hazreti Mehdiya jedno od najtežih Božijih iskušenja.¹⁵ Njegova težina ogleda se u dva aspekta:

1. Princip skrivenosti Imama je takav da će zbog dužine skrivenosti mnogi ljudi zapasti u sumnju i kolebljivost. Neki će sumnjati u to da je on već rođen, a drugi će biti sumnjičavi spram dužine njegovog života, tako da će vjeru u njega zadržati samo prokušani i čisti vjernici kao i oni koji duboko razumijevaju stvari. Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, u jednom dužem hadisu kaže: “Mehdi će biti skriven od očiju njegovih sljedbenika, i u vjeri u njegov imamat neće ostati postojan niko osim onih čija je srca Bog učinio dostojnim vjere.”¹⁶

¹³ Tusi, Ibid, str. 204.; Suduk, Ibid, str. 435.; Medžlisi, Ibid, sv. 51, str. 346.

¹⁴ Šejh Tusi, Ibid, str. 204.; Numani, Al-Ghiyabat, Mektebi Sudaq, tehran, str. 154.; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 150.; Kuleyni, *Usul-i Kafi*, Mektebetus-Suduk, Tehran 1381, sv. 1, str. 337.

¹⁵ Tusi, Ibid, str. 203-208.

¹⁶ Safi, Ibid, poglavlje 1, dio 8, str. 101.

2. S obzirom na nevolje, represije i sva zla koja će se dešavati u periodu Mehdijeve skrivenosti, ljudi će se promijeniti, tako da će najteža stvar biti sačuvati svoju vjeru i istrajati na njoj, odnosno vjera ljudi će se naći izložena mnogim opasnostima.

B - Zaštita Imamovog života

Bog je kroz skrivenost zaštitio dvanaestog Imama od ubistva, jer da je Imam od početka živio javno među ljudima, bio bi ubijen (kako smo iz prethodnih stranica već mogli saznati). Stoga, ukoliko bi se on pojavio prije nego što se steknu uvjeti za to, njegov život bi opet bio u opasnosti, pa on ne bi mogao ostvariti svoje od Boga mu date dužnosti i svoje uzvišene ciljeve.

Zerare, jedan od drugova Imama Sadika, mir neka je na nj, kaže: "Imam Sadik reče: 'Očekivani Imam bit će prije svog ustanka izvjesno vrijeme skriven.' 'Zašto', upitah, pa on reče: 'Zato jer će se plašiti za svoj život.'"¹⁷

C – Sloboda od davanja prisege tagutima njegovog vremena

Dvanaesti Imam nije – čak niti kroz tekiju – priznao niti će priznati nijedan vladajući režim. On nije primoran da se zbog nasilničkih i nepravednih vladara pridržava principa tekije, zato što on mora postupiti prema svojoj obavezi i predstaviti Božiju vjeru u potpunosti i bez i kakvih zastora, bez straha i bilo kakvog zazora. Njemu, stoga, nema prostora za prisegu drugim vladarima, bilo kakvu popustljivost i kompromis s njima.

Husein ibn Fiddal kaže: "Osmi Imam rekao je: 'Kao da vidim šiije kako nakon smrti moga trećeg potomka (Imama Hasana Askerija) traže posvuda svoga Imama, ali ga ne nalaze.' Upitah: 'Zašto će im biti skriven?', a on reče: 'Zato da kad ustane sa sabljom ne bude vezan prisegom prema nekome.'"¹⁸

Mala i velika skrivenost

Kao što smo kazali, skrivenost Imama Mehdija dijeli se u dva perioda: period male i period velike skrivenosti.

Mala skrivenost trajala je od 260. (od šehadeta jedanaestog Imama) do 329. (godina smrti posljednjeg Imamovog opunomoćenika) godine po Hidžri, dakle skoro 69 godina.¹⁹ Tokom male skrivenosti kontakt sljedbenika Ehli-bejta s Imamom nije bio u potpunosti prekinut i oni su na osobit i ograničen način održavali vezu s njim.

Naime, tokom ovog perioda, određene osobe (o kojima ćemo kasnije govoriti) bili su u kontaktu s Imamom kao njegovi osobiti opunomoćenici, pa su šiije tako mogli da posredstvom njih dostave Imamu svoja pitanja i probleme, i na isti način dobiju odgovor. Tako bi se moglo kazati da je tokom ovog perioda Imam bio skriven, ali istodobno i nije.

Ovaj period može se smatrati periodom pripreme šiija za veliku skrivenost, odnosno za period kad će i ova vrsta veze s Imamom biti prekinuta, pa će se šiije radi svojih problema morati obraćati općenitim Imamovim predstavnicima, dakle mudžtehida, ljudima koji su upoznati sa šerijatom i islamskim propisima.

¹⁷ Safi, Lutfullah, *Navid-e amn o aman*, Darul-kitabul-islamiyye, Tehran, str. 177-178.

¹⁸ Suduk, Kemaluddin, poglavlje 44, str. 480.; Medžlisi, *Ibid*, sv. 51, str. 152.

¹⁹ Šejh Mufid navodi da je da se period male skrivenosti počevši od rođenja dvanaestog Imama (godine 255.) (*Irshad*, str. 346.), te bi tako mala skrivenost trajala 75 godina. Naravno, njegov stav počiva na činjenici da Imam još za života svoga oca nije imao naročitog kontakta s ljudima, odnosno bio je u svojevrsnoj skrivenosti za javnost. Upravo rukovodeći se ovim, analitičari poput Tabresija, Sejjida Muhsina Amina i ajatullaha Sadruddina Sadra također smatraju da mala skrivenost počinje s Imamovim rođenjem.

Da je velika skrivenost otpočela odmah i odjednom, moguće je da bi se javile kojekakve zablude i da svijest ljudi ne bi bila spremna na to. Tokom perioda male skrivenosti, ljudi su se psihički pripremali na period velike skrivenosti. Također, mogućnost kontakta s Imamom preko njegovih opunomoćenika u periodu male skrivenosti i činjenica da su se neke šiije susretali s Imamom, značila je mnogo u pogledu potvrde njegovog vilajeta.²⁰

Okončanjem perioda male skrivenosti otpočeo je dugotrajni period velike skrivenosti koji traje do danas i nastavit će se sve dok Bog ne dopusti Imamov dolazak i ustanak.

Dvojaka skrivenost dvanaestog Imama najavljena je od strane prethodnih Imama godinama prije njegovog rođenja, i još tada je posredstvom prenositelja i muhadsia zabilježena u literaturi, te ćemo, primjera radi, ovdje navesti nekoliko takvih predaja:

1. Zapovjednik vjernika, mir neka je na nj, rekao je: “Naš Gaib imat će dvije vrste skrivenosti, od kojih će jedna biti duže od druge. U njegov imamat vjerovat će samo oni koji imaju čvrsto uvjerenje i potpuno znanje.”²¹
2. Imam Bakir, mir neka je na nj, rekao je: “Kaim (Imam) će imati dvije skrivenosti, pa će ljudi tokom jedne od njih govoriti: ‘On je umro!’”²²
3. Ebu Basir priča: “Rekoh Imam Sadiku, mir neka je na nj: ‘Imam Bakir je govorio da će Kaim iz Poslanikove obitelji imati dvije skrivenosti, od kojih će jedna biti duža od prve.’ Imam Sadik, mir neka je na nj, odgovori: ‘Da, tako je.’”²³
4. Hazreti Sadik, mir neka je na nj, rekao je: “Imam Kaim imat će dvije skrivenosti: jednu kratku i drugu dugu.”

Dakle, historija je potvrdila istinitost ovih najava budući da se ostvarilo upravo ono što su Imami i kazali: skrivenost hazreti Mehdija je bila dvojaka.

Odabrani opunomoćenici

Osobiti opunomoćenici hazreti Mehdija tokom perioda male skrivenosti bili su četverica drugova prethodnih Imama, bogobojazni ljudi koji su predstavljali izutene šiijske učenjake. Naziva ih se četvericom opunomoćenika, a, poredano hronološki, oni su:

1. Ebu Amr Osman ibn Sa'id Amri;
2. Ebu Džafer Muhammed ibn Osman ibn Sa'id Amri;
3. Ebul-Kasim Husein ibn Ruh Nubahti;
4. Ebul-Hasan Ali ibn Muhammed Sameri

Naravno, Imam Zeman, mir neka je na nj, imao je i svoje predstavnike u različitim krajevima: Bagdadu, Kufi, Ahvazu, Hamadanu, Komu, Reju, Azerbejdžanu, Nišaburu..., ali oni su posredstvom ove četverice koji su stajali na čelu lanca Imamovih predstavnika dostavljali Imam pitanja ljudi²⁴, te su posredstvom njih dobivali od Imama tukije²⁵. Ili je čak – kako to neki istraživači smatraju – opunomoćeništvo odnosno vekalet ove četverice bio apsolutan i opći, a neki ljudi su samo u izuzetnim situacijama imali ulogu njihovih predstavnika, kao što je to bio slučaj sa Muhammedom ibn Džaferom Esedijem, Ahmedom ibn Ishakom A'šerijem

²⁰ Sadr, Sejjid Sadruddin, *Al-Mehdi*, Dari Zehra, Bejrut 1398, str. 183.

²¹ Šejh Sulejman Qandevazi, *Yenab'iul-mevddet*, Bejrut, sv. 3, str. 82.

²² Numani, *Ibid*, str. 173.

²³ Numani, *Ibid*, str. 170.

²⁴ Kako navodi Šejh Tusi, u Bagdadu je djelovalo desetak ljudi u svojstvu predstavnika Muhammeda ibn Osmana.

²⁵ U terminologiji šiitske uleme tukijama se naziva pisma, poruke i naredbe koji su ljudima tokom perioda male skrivenosti stizali od Imama.

Komijem, Ibrahimom ibn Muhammedom Hamadanijem, Ahmedom ibn Hamzom Ibnul-Isaom, Muhammedom ibn Ibrahimom ibn Mahzjarom, Hadžizom ibn Jezidom, Muhammedom ibn Salihom, Ebu Hašimom Davudom ibn Kaimom Džaferijem, Muhammedom ibn Alijem ibn Bilalom, Omerom Ahvazijem i Ebu Muhammedom Vedžnajjem.²⁶

1. **Ebu Amr Osman ibn Sa'id Amri**; Osman ibn Sa'id pripadao je plemenu Benu Esed, a budući da je živio u Samari, i on je nazivan Askeri. U šijskim vrelima naziva ga se i Semman (trgovac uljem), budući da se, da bi prikrio svoje političko djelovanje, bavio trgovinom uljem, a u svojim bačvama je prenosio imetak koga su šiije prosljeđivali Imamu Askeriju.²⁷ Među svim šiijama je uživao puno povjerenje i poštovanje.²⁸ Valja napomenuti i to da je Osman ibn Sa'id prvo bio povjerenik i opunomoćenik hazreti Hadija i hazreti Askerija, mir neka je na njih. Ahmed ibn Ishak, koji i sam spada među šiijske velikane, priča:

“Jednom dođoh kod Imama Hadija, pa rekoh: ‘Ja sam katkad odsutan, a nekada sam ovdje, tako da ne mogu uvijek biti s Vama. Koga, onda, da poslušam i čije riječi da prihvatim?’ Imam kaza: ‘Ovaj Ebu Amr (Osman ibn Sa'id Amri) jeste pouzdan i siguran čovjek. Ono što vam on kaže jesu moje riječi, i ono što vam on prenese zasigurno je od mene prenio.’”

Ahmed ibn Ishak također priča: “Nakon smrti Imama Hadija, mir neka je na nj, dođoh jednom kod Imama Askerija, mir neka je na nj, i postavih mu isto ono pitanje. Imam odgovori kao i njegov otac: ‘Ovaj Ebu Amr bio je čovjek od povjerenja prethodnog Imama, čovjek je od moga povjerenja, i od povjerenja je i nakon moje smrti. Ono što vam kaže govori vam od mene, i ono što vam prenese prenio je od mene.’”²⁹

Izgleda da je nakon smrti Imama Askerija njegovo gasuljenje, umotavanje u ćefine i pripremu za dženazu obavio upravo Osman ibn Sa'id. On je bio taj koji je jednom prilikom preuzeo imetak koga su šiije iz Jemena prikupili za Imama, a Imam je, kako bi učvrstio povjerenje naroda u Osmana i osnažio njegov ugled, rekao: “Budite svjedoci da je Osman ibn Sa'id moj opunomoćenik, a njegov sin Muhammed bit će opunomoćenik moga sina Mehdija.” Također, prilikom one posjete četrdesetorice Imamu Askeriju, o čemu smo ranije govorili, kad su imali priliku vidjeti hazreti Mehdija, Imam je okupljenima kazao: “Ono što Osman kaže, prihvatite; on je opunomoćenik vašeg Imama i njemu pripada prednost.”

Nije poznat tačan datum smrti Osmana ibn Sa'ida. Neki pretpostavljaju da je umro između 260. i 267. h.g., dok neki smatraju da je umro 280. h.g.³⁰

2. **Muhammed ibn Osman ibn Sa'id Amri**; I Muhammed ibn Osman je poput svoga oca zbog svoje bogobožnosti i pravednosti ubrajan među šiijske velikane, uživao je poštovanje među šiijama, i spadao je među pouzdane drugove Imama Askerija, mir neka je na nj. Tako je Imam Askeri na pitanje Ahmeda ibn Ishaka kome da se obraća, kazao: “Amri (Osman ibn Sa'id) i njegov sin su, oba, osobe od moga povjerenja. Ono što ti prenese, prenijeli su od mene, a ono što ti kažu, kazali su moje riječi. Slušaj njihove riječi i drži ih se, jer njih dvojica jesu ljudi od moga povjerenja.”

²⁶ Amin, Sejjid Muhsen, Ayanuš-ši'et, sv. 2, str. 257.; Tusi, *Al-Ghaybat*, str. 257-258.; Kuleyni, *Usul-i Kafi*, Mektebetus-Suduk, Tehran 1381, sv. 1, str. 518.; Tabresi, *Ibid*, *'Ilamul-vera*, str. 444.

²⁷ Tusi, *Al-Ghaybat*, str. 214.

²⁸ Tusi, *Ibid*, str. 216.

²⁹ Tusi, *Ibid*, str. 215.

³⁰ dr. Husein Džasim, *Tarikh-e siyasi gheybat-e Imam-e davazdehom*, Amir Kabir, Tehran 1367, str. 155-156.

Nakon Osmanove smrti, Imam Gaib poslao je tukiju povodom njegove smrti i objavio je opunomoćništvo njegovog sina Ebu Džafera (Muhammeda ibn Osmana ibn Sa'ida).³¹

Abdullah ibn Džafer Himjeri kaže: "Kad je Osman ibn Sa'id umro, stiže nam pismo pisano istim rukopisom kakvim su bila pisana prethodna Imamova pisma kojim je Ebu Džafer (Muhammed ibn Osman ibn Sa'id) postavljen na položaj svoga oca."³²

Također, Imam je tukijom na pitanje Ishaka ibn Jakuba odgovorio ovako: "Bog je zadovoljan Ibn Osmanom ibn Sa'idom i njegovim ocem prije njega. On je čovjek od moga povjerenja i ono što on napiše ja sam napisao."³³ Naime, Ebu Džafer je imao neke pisane radove o fikhu, koji su nakon njegove smrti prešli u ruke trećeg Imamovog opunomoćenika (ili u ruke Ebul-Hasana Samerija, četvrtog opunomoćenika).³⁴

Muhammed ibn Osman obavljao je skoro četrdeset godina dužnost opunomoćenika Imama Zemana i tokom tog perioda ustrojio je mrežu lokalnih predstavnika i nadzirao njihov rad, brinući se tako o pitanjima šiija. Posredstvom njega stizale su ljudima brojne tukije pisane od strane Imama. Umro je 304. ili 305. godine po Hidžri.³⁵ Prije smrti obavijestio je ljude o datumu svog preseljenja s ovog svijeta, i umro je upravo na taj dan.³⁶

3. **Ebul-Kasim Husein ibn Ruh Nubahti**; Posljednjih dana života Omera Ebu Džafera, skupina šijskih uglednika došla mu je u posjetu. On im reče: "Nakon što odem s ovoga svijeta, moj nasljednik i Imamov opunomoćenik, shodno Imamovoj naredbi, bit će Ebul-Kasim Husein ibn Ruh Nubahti. Obraćajte se njemu i u svojim poslovima imajte povjerenja u njega."³⁷

Husein ibn Ruh bio je blizak prijatelj drugog opunomoćenika, pa je Amri još otprije počeo pripremati teren za njegovo opunomoćništvo, ovlastivši ga da on prikuplja materijalna dobra od šiija i bio je posrednik između Osmana ibn Sa'ida i ostalih šiija.³⁸

Husein ibn Ruh napisao je knjigu o šijskom fikhu pod naslovom *At-Tadib*, pa ju je poslao ulemi u Komu kako bi saznao njihovo mišljenje. Nakon izučavanja knjige, u odgovoru su mu napisali: "Osim u pogledu jednog pitanja, posve je u skladu sa fetvama šijske uleme."³⁹ Neki njegovi savremenici, hvaleći njegovu pamet i inteligenciju, govorili su: "I njegovi prijatelji i osporavatelji slažu se da je Husein ibn Ruh najinteligentniji čovjek svoga vremena."⁴⁰ Nubahti je za vladavine abasidskog halife Muktedira na pet godina bačen u tamnicu, i oslobođen je 317. h.g.⁴¹

³¹ Tusi, *Ibid*, str. 219.

³² Tusi, *Ibid*, str. 220; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 349.

³³ Tusi, *Ibid*, str. 220; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 350; Ali Ibn Isa Arbili, *Keshful-ghamet fi ma'rifetil-ime*, Mektebeti benu Hašim, Tabriz 1381., sv. 3, str. 322.

³⁴ Tusi, *Ibid*, str. 221.

³⁵ Tusi, *Ibid*, str. 223.

³⁶ Tusi, *Ibid*, 222.; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 351.

³⁷ Tusi, *Ibid*, str. 219.

³⁸ Tusi, *Ibid*, str. 224-227.

³⁹ Tusi, *Ibid*, 240.

⁴⁰ Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 356; Tusi, *Ibid*, str. 236.

⁴¹ dr. Husein Džasim, *Tarikh-e siyasi gheybat-e Imam-e davazdehom*, Amir Kabir, Tehran 1367, str. 199.

Naposljetku, nakon što je svoju dužnost opunomoćenika obavljao dvadeset i jednu godinu, umro je 326. h.g.⁴²

4. **Ebul-Hasan Ali ibn Muhammed Sameri**⁴³; po naredbi Imama Asra⁴⁴ i oporukom Nubahtija, Ali ibn Muhammed Sameri postao je odabrani Imamov opunomoćenik i preuzeo je brigu o poslovima šiija.⁴⁵

Sameri je spadao među drugove Imama Askerija, mir neka je na nj.⁴⁶ Dužnost Imamovog opunomoćenika obavljao je do svoje smrti 329. godine po Hidžri. Nekoliko dana prije smrti dobio je od Imama tukiju sljedećeg sadržaja:

“O Ali ibn Muhammed Sameri, da te Allah nagradi nagradom velikom za tvoju službu svojoj braći! Za šest dana napustit ćeš ovaj svijet. Sredi svoje poslove i ne postavi nikoga za svoga nasljednika. Period skrivenosti je završen, i ja se, osim po naredbi Božijoj, neću pojavljivati. Pojavit ću se tek nakon dugo vremena, sve dok srca ne otvrdnu i Zemlja se ispuni nasiljem. Među mojim šiijama pojavit će se ljudi koji će tvrditi da su me vidjeli (imali vezu sa mnom preko mojih opunomoćenika). Znajte da je svako ko takvo šta tvrdi prije izlaska Sufjanija i nebeskoga glasa⁴⁷ jeste lažac i prevarant. A nema pokreta niti snage osim sa Bogom Velikim.”⁴⁸

Šestog dana nakon primitka ove tukije, Ebul-Hasan Sameri je umro.⁴⁹ Prije smri pitali su ga: “Ko je opunomoćenik nakon tebe?”, pa je odgovorio: “Nemam dopuštenje da nekoga postavim.”⁵⁰

Smrću Ebul-Hasana Samerija otpočeo je novi period u šiijskoj historiji poznat kao velika skrivenost, o čemu ćemo govoriti na narednim stranicama.

Dužnosti i osnovne djelatnosti odabranih Imamovih opunomoćenika

Odabir opunomoćenika od strane dvanaestog Imama ustvari je bio nastavak i svojevrsno širenje komunikacijske mreže *vekaleta* odnosno opunomoćeništva za koju smo kazali da je postala aktivna još od vremena devetog Imama, te se uočljivo širila u doba Imama Hadija i Imama Askerija, mir neka je na njih, da bi svoj vrhunac ova institucija dosegla u doba Imama Kaima. Osnovne dužnosti i djelatnosti odabranih Imamovih opunomoćenika mogle bi se svesti pod sljedeće:

A – Skrivanje Imamovog identiteta i boravišta

Iako je u doba male skrivenosti za opunomoćenike i odabrane šiije postala mogućnost da se vide s Imamom i ti susreti su se katkad dešavali⁵¹, svaki od četverice opunomoćenike je međutim, zbog tadašnje političke situacije, bio oprezan da prikrije u javnosti Imamov identitet i njegovo boravište. U suprotnom, Imamov život bio bi ugrožen od strane aktuelnih vlasti. Ta politika prikrivanja i ilegalnog djelovanja provođena je upravo prema Imamovom naređenju i uputama. Tako je jednog dana, bez da je Imamu postavljeno ikakvo pitanje, Muhammedu ibn

⁴² Tusi, Ibid, 238.

⁴³ Spominje se još i kao Sejmeri i Sejmari.

⁴⁴ Tabresi, Ibid, str. 445.

⁴⁵ Tusi, Ibid, str. 242.

⁴⁶ Sadr, Ibid, str. 412.

⁴⁷ Pojava Sufjanija i nebeski glas jesu znakovi Imamovog izlaska iz skrivenosti.

⁴⁸ Tusi, Ibid, str. 242-243.; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 361, Tabresi, Ibid, str. 445.

⁴⁹ Tusi, Ibid, str. 243.

⁵⁰ Tusi, Ibid, 242.

⁵¹ Tusi, Ibid, str. 222-246.; Suduk, Kemaluddin, Ibid, str. 44.

osmanu (drugom opunomoćeniku) stigla tukija u kojoj se kaže: “Oni koji pitaju za moje ime trebaju znati da ih ako ćutali čeka Džennet, a budu li pričali Džehennem. Jer, kad bi saznali za ime, odali bi ga, a kad bi znali za boravište, pokazali bi ga.”⁵²

Također, jednom prilikom su Abdullah ibn Džafer Hemejri i Ahmed ibn Ishak A'šeri, oba drugovi prethodnih Imama i dokazane iskrene šiije, pitali pri njihovom susretu Osmana ibn Sa'ida: “Jesi li vidio nasljednika Imama Askerija?” On im potvrdno odgovori. Pitali su ga potom za njegovo ime, no on im ga ne htjede kazati, pa reče: “Zabranjeno vam je da pitate o tome i ne govorim vam to po sebi – jer ja ne mogu halal učiniti haramom niti haram halalom – već je takva njegova naredba. Jer, vlasti vjeruju da je Imam Askeri umro bez da je iza sebe ostavio potomka, pa su zato njegovo naslijeđe razdijelili između onih kojima nije trebalo pripasti (Džafer Kezzab i majka hazreti Askerija), a Imam je na to bio strpljiv i nije reagirao. Niko zato nema dozvolu uspostavljati kontakt s njegovom porodicom i raspitivati se kod njih. Pripazite, doista pripazite! Budite svjesni Boga i klonite se takvih rasprava!”⁵³

U doba opunomoćeništva Ebul-Kasima Huseina ibn Ruha pitali su Ebu Sehla Nubahtija, jednog od šijskih uglednika, kako to da on nije postavljen na to mjesto, pa je rekao: “O tome najbolje zna onaj koji ga je postavio na taj položaj. Moj zadatak jeste da se suprotstavljam osporavateljima i neprijateljima. Da ja poput Huseina ibn Ruha znam Imamovo boravište, možda bih ga, kad bi me izvrgli pritiscima, odao. No, da se Imam skriva pod ogrtač Ebul-Kasima, sve i kad bi ga sjekli na komadiće on ne bi otvorio svoju odjeću.”⁵⁴

B - Organiziranje mreže predstavnika

Kako smo kazali, lokalni Imamovi predstavnici u doba male skrivenosti – sa svim raznolikim zadacima koje su imali – bili su raštrkani po različitim šijskim središtima. Iako su ovakvi predstavnici u doba desetog i jedanaestog Imama vezu s Imamima uglavnom održavali posredstvom glavnog opunomoćenika, ipak su imali i prilike da izravno sretnu Imama. Međutim, u doba male skrivenosti mogućnost sa izravni susret s Imamom bila im je uskraćena, te su Imamovi predstavnici u različitim oblastima⁵⁵ – čija imena smo ranije naveli – svoje aktivnosti i zadaće obavljali isključivo kroz kontakt sa Imamovim opunomoćenikom, i posredstvom njega su pisma, pitanja i materijalne priloge sakupljene od šiija dostavljali Imamu. Kako je već ukazano, u doba opunomoćeništva Ebu Džafera Muhammeda ibn Osmana samo u Bagdadu je pod njegovim nadzorom djelovalo desetak osoba.⁵⁶

Imamovi opunomoćenici nisu izdavali nikakve potvrde u pogledu preuzimanja priloga za Imama, no šiije su to tražili od drugih Imamovih predstavnika. Kako prenosi Šejh Tusi, pretkraj života Muhammeda ibn Osmana neki čovjek, po njegovom savjetu, predade svoj prilog za Imama Huseinu ibn Ruhu, pa zatraži od njega potvrdu o tome. Husein ibn Ruh požali se na to, pa Muhammed ibn Osman naredi da se od njega ne traži priznanica, dodavši: “Sve što dođe u ruke Ebul-Kasima, stiglo je u moje ruke.”⁵⁷

C - Preuzimanje i distribucija Imovine koja pripada Imamu

Odabrani Imamovi opunomoćenici, svaki u svoje doba, preuzimali su imovinu koju su šiije izravno njima ili preko lokalnih predstavnika prikupljali za Imama i, na sve moguće načine,

⁵² Tusi, *Ibid*, str. 222.

⁵³ Tusi, *Ibid*, str. 146 i 219.

⁵⁴ Tusi, *Al-Ghaybat*, Mektebeti Ninevi hadisiyye, Tehran, str.240.; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 359.

⁵⁵ Tabresi donosi zanimljiv spisak imena ove vrste opunomoćenika i dužnosti koje su im bile povjerene.

⁵⁶ Tusi, *Ibid*, str. 225.

⁵⁷ Tusi, *Ibid*, str. 225-226.

dostavljali su to Imamu ili su je onda kad to Imam naredi trošili u skladu s njegovim naređenjem.

U danima šehadeta Imama Askerija, mir neka je na nj, skupina šiija iz Koma i nekih drugih iranskih oblasti dođoše u Samaru, i ondje saznaše za Imamovu smrt. Sa sobom su donijeli priloge od šiija iz svoga kraja kako bi ih predali Imamu, pa kad upitaše za Imamovog nasljednika, neki ih uputiše na Džafera Kezzaba, Imamovog brata. Oni, kako je to bilo uobičajeno pitati Imama, upitaše Džafera da im kaže nešto o onome što donose i iznosu novca, kako bi se uvjerali da je doista riječ o Imamu. Pošto Džafer ostade bez odgovora, nisu htjeli predati mu novac, te napustiše Samaru htijući se vratiti u svoj zavičaj.

Kad bijahu van Samare, tajna poruka od hazreti Bekijetullaha, ubrao Bog njegov dolazak, uputi ih k njemu, pa mu oni dođoše, i kad im on kaza sve o onome što su nosili sa sobom, predadoše mu imetak koji su donijeli. Onda im Imam reče: "Nakon ovoga više ne dolazite u Samaru. Odredit ću u Bagdadu čovjeka kome ćete predavati priloge i on će vam donositi tukije." Otad je Imam za svog opunomoćenika postavio Osmana ibn Sa'ida, i on je sa obavljanjem svojih dužnosti otpočeo u Bagdadu.

D – Odgovori na fikhska pitanja i akaiidske probleme

Opseg djelovanja četverice opunomoćenika nije bio ograničen samo na oblasti koje smo spomenuli, nego je njihovo djelovanje podrazumijevalo i odgovaranje na različita fikhska i šerijatska pitanja, rješavanje akaiidskih problema i naučnu borbu protiv sumnji koje su oponenti podsticali nastojeći tako oslabiti i poljuljati šiijsko vjerovanje.

Odabrani opunomoćenici ove su zadaće, zahvaljujući Imamovim poukama i vlastitom izvanrednom znanju, obavljali na najbolji način. Kratak osvrt na biografije i djela ove četverice velikih ličnosti pokazuje širinu njihovog truda i uspjeha.

Oni su, s jedne strane, na različite načine opovrgavali smutnje kao Imam uopće ne postoji, te su u tom smislu, katkad neizbježno, obznanjivali svoje tajne susrete s Imamom⁵⁸, a katkad bi donosili tukije u vezi s ovim od Imama i on im je pomagao u razbijanju sumnji.⁵⁹

S druge strane, dostavljali su Imamu fikhska i šerijatska pitanja šiija, te preuzimali od Imama odgovore i dostavljali ih ljudima. Kao primjer, može se navesti tukiju koja je stigla posredstvom Muhammeda ibn Osmana kao odgovor na različita pitanja Ishaka ibn Jakuba.⁶⁰ Također, može se spomenuti opširnu tukiju izdatu kao odgovor na pitanja predstavnika naroda u Komu Muhammeda ibn Abdullaha ibn Džafera Hamjerija.⁶¹

Osim toga, opunomoćenici su katkad vodili rasprave sa oponentima i redovno bi ih porazili, ističući pritom da su odgovorima podučeni od Imama. Tako je Husein ibn Nuh na jednom skupu na kome se povela rasprava odgovorio osobi koja je iznijela neke sumnje u pogledu šehadeta Imama Huseina, mir neka je na nj, a sutradan je jednom od šiija, koji je mislio da je onaj odgovor bio proizvod uma samog Huseina ibn Ruha, rekao: "Bolje bi mi bilo da padnem s visoka, pa da ptice kljuju moje tijelo i vjetar raznosi moje ostatke nego da u vezi s vjerom Božijom dajem lično mišljenje. Ono što si čuo jučer jeste ono što sam ja čuo od Dokaza Božijeg."⁶²

Također, jednom onovremenom mutekelimu koji je pitao o šehadetu Muse ibn Džafera, mir neka je na nj, pružio je tako jasne objašnjenje o tome da su svi Imami postali šehidima tako što su ubijeni sabljom ili otrovani te o tome zašto hazreti Fatima, mir neka je na nju, ima

⁵⁸ Suduk, Kemaluddin, Ibid, str. 440-441.

⁵⁹ Tusi, Ibid, str. 176-177.

⁶⁰ Tabresi, Ibid, str. 452-453.

⁶¹ Tusi, Ibid, str. 229-236.

⁶² Tusi, Ibid, str. 198-199.

prednost nad ostalim Poslanikovim kćerima, da ga je ovaj pohvalio i rekao: "Neko mi u vezi s ovim nije dao bolje i kraće odgovore."⁶³

E – Borba protiv lažnih pretendena na opunomoćništvo

Borba protiv gulata i lažnih pretendena na opunomoćništvo i predstavljanje Imama također je bila jedna od zadaća četverice Imamovih osobitih opunomoćenika. Kako smo objasnili govoreći o biografiji Imama Hadija, grupa zabludjelih i osoba koje su slijedila svoje interese su, plasirajući neosnovane tvrdnje o božanstvenosti Imama, tvrdili za sebe da su od Imama ovlašteni da prikupljaju hums od naroda, što je nanijelo mnogo zla šiijama i stvorilo probleme Imamima.

U vrijeme male skrivenosti, osim ovih pojavili su se i oni koji su lažno tvrdili kako su odabrani Imamovi opunomoćenici, pa su tako prisvajali imetak namijenjen Imamu i na fikha i akaiidska pitanja pružali odgovore koji vode u zabludu. Odabrani opunomoćenici su se, prema Imamovim uputama, suprotstavili ovakvima, a katkada su od Imama donisli tukije u kojima se odbacivalo i proklinjalo ovakve osobe.

Ebu Muhammed Šeri'ai, Muhammed ibn Nasir Nemiri, Ahmed ibn Helal Karhi, Ebu Tahir Muhammed ibn Ali ibn Bilal, Husein ibn Mensur Halladž i Muhammed ibn Ali Šelmegani spadali su među ovakve.⁶⁴

Šelmegani je ranije ubrajan među šiijske fakihe i čak je i napisao knjigu pod naslovom *Teklif*, no kasnije je skrenuo u zabludu i ispoljavao je nevjerničko ponašanje. Tako je insistirao na ideji metempsioze i govorio je: "Duh Poslanika islama prešao je u tijelo Muhammeda ibn Osmana (drugog opunomoćenika), duh Zapovjednika vjernika je u tijelu Huseina ibn Ruha, a duh hazreti Fatime je u Ummi Kulsum, kćeri Muhammeda ibn Osmana.

Husein ibn Ruh ovakve je stavove smatrao nevjerstvom i otpadništvom, te ih je uporedio sa određenim vjerovanjima kršćana u vezi s hazreti Mesihom, pa je pobio te stavove i osramotio njihovog zagovornika među njegovim narodom. S obzirom na destruktivno djelovanje Šelmeganija, Husein ibn Ruh je u zul-hidžetu 312. h.g. donio tukiju kojom se Šelmeganija proklinje i proglašava otpadnikom i nevjernikom, te je ovaj naposljetku ubijen 333. h.g.⁶⁵

Velika skrivenost

Kao što smo kazali, smrću četvrtog opunomoćenika dvanaestog Imama otpočeo je period velike skrivenosti.

U ovom periodu, ulema upućenici u šerijat imaju od Imama Zemana općenito opunomoćništvo. Kako smo vidjeli, osobito opunomoćništvo podrazumijeva da Imam lično određenu osobu poimenično promovira kao svog opunomoćenika, dok općenito zastupništvo znači da je Imam izbio općenite uvjete i kriterije tako da svako ko ih kroz vrijeme bude zadovoljio postaje Imamov predstavnik u pitanjima vjere i ovoga svijeta, odnosno šiijski merdža. Čisti Imami, osobito hazreti Hudžet Ibn Hasan Mehdi, ubrzao Bog njegov dolazak, u brojnim predajama predstavili su ove uvjete i obavezali su muslimane da u periodu velike skrivenosti da se trude zadovoljiti te uvjete i da postupaju u skladu s njima. Čitateljima u nastavku nudimo jednu od tih predaja:

Ishak ibn Jakub priča: "Tražio sam od Muhammeda ibn Osmana (drugog opunomoćenika Imama Mehdi) da dostavi moje pismo Imamu. U onom pismu pitao sam ga o nekim mojim

⁶³ Tusi, *Ibid*, str. 236-239.

⁶⁴ Šejh Tusi, *Ikhtiyari ma'refatir-ridžal*, Daneshgah-e Mashhad, Mashhad, str. 244.

⁶⁵ Šejh Tusi, *Ikhtiyari ma'refatir-ridžal*, Daneshgah-e Mashhad, Mashhad, str. 248-254.; dr. Husein Džasim, *Tarikh-e siyasi gheybat-e Imam-e davazdehom*, Amir Kabir, Tehran 1367, str. 200-205. Mesudi smatra da je on ubijen 322. h.g.

problemima, pa mi je Imam svojeručno odgovorio. Među pitanjima koje sam mu postavio bilo je i to kome da se obraćamo u periodu skrivenosti? Imam mi je na to pitanje odgovorio: ‘A u vezi sa stvarima koje vam se dešavaju obratite se prenositeljima naših hadisa. Oni su moj dokaz nad vama, a ja sam Dokaz Božiji.’”

Iako je Ishak ibn Jakub u ovome pismu pitao u vezi s nekim njegovim ličnim problemima, Imam mu je odgovorio u općenitom smislu i tako odredio dužnost svih šiija.

Mehdi, mir neka je na nj, u šijskim vrelima

Brojne predaje prenesene od Poslanika i svakog Imama ponaosob govore o rođenju, skrivenosti, svjetskom ustanku i karakteristikama Imama Mehdiya godinama prije nego što je on rođen. Tako je, naprimjer, unaprijed kazano da je on iz Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, porodice, da je potomak Fatimin, mir neka je na nju, da je iz loze Huseinove, mir neka je na nj, i da će svojim ustankom ispuniti svijet pravdom. Tih predaja je toliko da je u vezi s rijetko kojom drugom islamskom temom kazano toliko hadisa.

Prvo ćemo ukazati na broj predaja o hazreti Mehdiyu koje se prenose od šijskih Imama, i navesti naslove knjiga koje je ulema ovoga mezheba napisala o ovom Imamu, a onda ćemo navesti analizirati sunitske predaje o ovoj temi i knjige koja je njihova ulema pisala o hazreti Mehdiyu.

Ovdje nije suvišno podsjetiti da je doba svakog Imama imalo svoje specifičnosti i oni su u principu bili ponajviše usredsrijeđeni na aktualna pitanja, no ipak svi su se uvijek bavili i pitanjem hazreti Mehdiya, ubrzao Bog njegov dolazak, i u različitim prilikama kazivali su brojne najave njegovog dolaska, pa čitateljima ovdje nudimo podatke o broju hadisa u vezi s hazreti Mehdijem koji su preneseni od svakog Imama ponaosob:

1. Zapovjednik vjernika, mir neka je na nj – 51 hadis;
2. Imam Hasan, mir neka je na nj – 5 hadisa;
3. Imam Husein, mir neka je na nj – 14 hadisa;
4. Imam Zejnul-Abidin, mir neka je na nj – 11 hadisa;
5. Imam Bakir, mir neka je na nj – 63 hadisa;
6. Imam Sadik, mir neka je na nj – 124 hadisa;
7. Imam Musa ibn Džafer, mir neka je na nj – 6 hadisa;
8. Imam Rida, mir neka je na nj – 19 hadisa;
9. Imam Dževad – mir neka je na nj – 6 hadisa;
10. Imam Hadi, mir neka je na nj – 6 hadisa;
11. Imam hasan Askeri, mir neka je na nj – 22 hadisa.⁶⁶

Ilustracije radi, zadovoljit ćemo se navođenjem nekoliko ovakvih predaja:

1. Zapovjednik vjernika, mir neka je na nj, rekao je: “Poslanik islama kazao je: ‘Ovaj svijet neće se okončati dok čovjek iz loze Huseinove ne preuzme stvari svijeta u svoje ruke, i svijet ne ispuni pravdom onako kako je on postao pun zuluma.’”⁶⁷

Od zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, prenesena su u *Nehdžul-belagi* brojna kazivanja u vezi s ovim.⁶⁸ Tako on kaže: “Svijet će nam ovaj zasigurno naklonjen biti nakon opiranja njegova, kao što je deva koja ujeda naklonjena mladunčetu svome.”⁶⁹

⁶⁶ Amini, Ibrahim, *Dadgostar-e jahan*, Darul-fekr, Qom 1352, str. 74-82. Radi se o podacima koji se odnose na sadržaj knjige Muntekhibul-asar, inače bi broj hadisa, dakako, bio veći. Što se tiče predaja koje se prenose od Poslanika islama, spomenut ćemo ih kad budemo govorili o sunitskim vrelima.

⁶⁷ Muhammed ibn Džerir ibn Rustam Taberi, *Ibid*, str. 240.

⁶⁸ Pogledati: Mehdi Fakhri Imani, *Mehdi muntazer dar Nehdžul-belage*, Qom, str. 240.

⁶⁹ *Nehdžul-belaga*, Izreka br. 209.

Potom je Zapovjednik vjernika proučio ajet: *A Mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni milošću obaspemo i da ih predvodnicima i nasljednicima učinimo.*

2. Husein ibn Ali, mir neka je na nj rekao je: “Kad Ovome svijetu ne bi preostao nego dan trajanja, Bog bi i taj dan produžio dok ne ustane čovjek iz moje loze, pa ispuni svijet pravdom onako kako je pun nepravde i zuluma. Čuo sam da je Poslanik Božiji ovo kazao.”⁷⁰
3. Imam Dževad, mir neka je na nj, kazao je Abdulazimu Husniju: “Naš Kaim jeste upravo onaj očekivani Mehdi, koga treba iščekivati u vremenu njegove skrivenosti, a kad se pojavi pokoravati mu se. On je moj treći potomak. Tako mi Boga Koji je Muhammeda odabrao za poslanstvo i našoj porodici povjerio imamat, kad ovom svijetu ne bi preostao nego dan života, Bog bi taj dan produžio dok se ne pojavi Mehdi i zemlju ispuni pravdom onako kao je ispunjena nepravdom i zulumom. Bog će njegove poslove svršiti za jednu noć, kao što je poslove Muse Kelimullaha svršio za jednu noć kad je ovaj otišao da svojoj ženi donese vatre, a vratio se kao poslanik i vjerovjesnik.” Potom je Imam Dževad rekao: “Najbolje djelo naših sljedbenika jeste iščekivanje njegovog pojavljivanja i ustanka.”⁷¹

Knjige koje su o Mehdiu, mir neka je na nj, napisane prije njegovog rođenja

Pitanje dolaska, skrivenosti i ustanka hazreti Mehdiya u islamu je bilo toliko jasno i izvjesno da su o tome napisane brojne knjige, neke čak i godinama prije njegovog rođenja. Naprimjer, Hasan ibn Mehbub Zerad (rođen 224.) jedan od priznatih šiijjskih muhadisa i spisatelja, knjigu *Al-Mešiha* napisao je stotinu godina prije perioda velike skrivenosti, i u njoj je prenio predaje o skrivenosti Imama Mehdiya.⁷²

Tabersi piše: “Šiijjski muhadisi su u svojim djelima još u doba Imama Bakira i Imama Sadika, mir neka je na nj njih, donosili predaje i pisali o Mehdijevoj skrivenosti.”⁷³

Također, neki od drugova Imama pisali su knjige o hazreti Mehdiu i njegovom ustanku, naprimjer Ibrahim ibn Salih Enmati (drug Imama Bakira), Hasan ibn Muhammed ibn Sema'a (jedan od drugova Imama Muse ibn Džafera), Muhammed ibn Hasan ibn Džumhur (drug Imama Ride), Ali ibn Mahzizar (drug Imama Dževada) i Fadl ibn Šazan Nišaburi (jedan od učenika Imama Ride, Imama Dževada i Imama Hadija).⁷⁴

Mehdi, mir neka je na nj, u sunitskim vrelima

Kako smo ranije ukazali, uvjerenje u postojanje i dolazak Mehdiya, Bog ubrzao njegovo pojavljivanje, nije osobenost šiizma, nego i veliki sunitski muhadisi u svojim knjigama, preko značajnog broja ashaba i tabiina prenose hadise koji se tiču hazreti Mehdiya. Dakle, osim šiijjske literature, knjige i djela ostalih islamskih mezheba (hanefijskog, šafijskog, malikijskog i hanbelijskog) pune su Poslanikovih hadisa o Mehdiu i njegovom pojavljivanju.

Kako su svojim istraživanjima utvrdili neki priznati učenjaci, sunitski muhadisi u svojim knjigama hadise o Mehdiu prenose od trideset i trojice ashaba Poslanika islama.⁷⁵ Čak 106

⁷⁰ Suduk, Kemaluddin, sv. 1, str. 318.

⁷¹ Suduk, Ibid, sv. 2, str. 377.; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 51, str. 318.

⁷² Tabrisi, Ibid, str. 443-444.

⁷³ Tabrisi, Ibid, 443.

⁷⁴ Takve knjige pisali su Ibrahim Inmati i Hasan ibn Muhammed ibn Sema'ti Vakefi, i tim djelima htjeli su dokazati vlastite stvaove, ali u svakom slučaju ona su potvrda činjenice da je pitanje skrivenosti bilo itekako poznato. (dr. Husein Džasim, *Tarikh-e siyasi gheybat-e Imam-e davazdehom*, Amir Kabir, Tehran 1367, str. 21-22.)

⁷⁵ Safi, Lutfullah, *Navid-e amn ve amn*, Darul-ketabi-islamiyye, Tehran, str. 91-92.

velikih i uglednih sunitskih alima prenose u svojim djelima predaje o pojavljivanju skrivenog Imama⁷⁶, a trideset i trojica njih napisali su zasebne knjige o hazreti Mehdiju.⁷⁷

Musned Ahmeda Hanbela (umro 241. h.g.) i Buharijin (umro 256. h.g.) *Sahih* spadaju među poznate sunitske knjige pisane prije rođenja Imama Kaima, ubrzao Bog njegov dolazak, u kojima su prenesene predaje o hazreti Mehdiju.⁷⁸

Među hadise koje prenosi Ahmed Hanbel spada i ovaj: “Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, rekao je: ‘Da Ovome svijetu ne preostane više od jednoga dana, Allah bi na taj dan podigao čovjeka od nas koji će svijet ispuniti pravdom onako kako će dotad biti pun nepravde i zuluma.’”⁷⁹

U sunitskim vrelima i literaturi toliko je mnogo Poslanikovih hadisa o hazreti Mehdiju, ubrzao Bog njegov dolazak, i njegovim svojstvima i znakovima da veliki sunitski stručnjaci za hadis hadise koji govore o Mehdiju smatraju mutevatir hadisima.⁸⁰

Jedno temeljito istraživanje zaključuje da 17 velikih sunitskih učenjaka izričito smatraju kako su hadisi o Mehdiju mutevatir.⁸¹ Allame Šukani je, kako bi dokazao mutevatir stepen ovih hadisa, napisao knjigu pod naslovom *Al-Tevazih fi tevativ ma dža' fil-Muntezir ve-Dedžal vel-Mesih*.⁸²

Nije zgorega donijeti ovdje čitateljima, ilustracije radi, stavove nekih sunitskih alima u vezi s ovim pitanjem:

1. Šukani u spomenutoj knjizi, nakon što navede hadise koji govore o hazreti Mehdiju, kaže: “Svi hadisi koje smo donijeli su na razini tevatira (važe za mutevatir), što je svakako očito onome ko je ovo izučavao. Dakle, s obzirom na navedene hadise, izvjesno je da su hadisi koji govore o očekivanom Mehdiju mutevatir... Kazano bi trebalo biti dovoljno svakome ko ima zrno vjere i iole pravednosti.”
2. Hafiz⁸³ Ebu Abdullah Gendži Šafi (umro 658. h.g.) u knjizi *Al-Bejan fi ahbar-i Sahibul-zeman* (poglavlje 11) kaže: “Hadisi Časnog Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, o Mehdiju, zbog broja njihovih prenositelja, uživaju stupanj tevatira.”
3. Čuveni hafiz Ibn Hidžr ‘Eskelani Šafi (umro 852. h.g.) u knjizi *Fethul-bari*, koja predstavlja komentar Buharijinog *Sahiha*, kaže: “Potoje mutevatir hadisi, poput onih o Mehdiju iz ovog ummeta, spuštanju Isaa, mir neka je na nj, s nebesa i tome da će Isa klanjati namaz za njim (za Mehdijem).”
4. Šejh Muhammed Sebban piše: “Od Poslanika su preneseni mutevatir hadisi o tome da će se Mehdi (naposljetku) pojaviti, da je on iz Poslanikove porodice, i da će Zemlju ispuniti pravdom.”
5. Šejh Mensur Ali Nasif, veliki savremeni alima sa Al-Azhara i autor knjige *Al-Tadži džemi'ul-usul*⁸⁴, piše: “Među nekadašnjim i današnjim učenjacima poznato je da će se u posljednjem vremenu (*ahiri zeman*), posve izvjesno i sigurno, pojaviti čovjek iz Poslanikovog Ehli-bejta po imenu Mehdi. On će zavladati svim islamskim zemljama. Svi muslimani će ga slijediti, a on će nad njima pravedno vladati, te će osnažiti vjeru.

⁷⁶ Safi, *Ibid*, 92-95.

⁷⁷ Safi, *Ibid*, str. 95-99.

⁷⁸ Pogledati: *Sahihul-Buhari*, Kairo, Mektebeti Abdulhamid Ahmed Hanefi, 1314, sv. 4, (poglavlje o silasku Isaa ibn Merjema), str. 633.; Hanbel Ahmed, *Musned*, Darul-fikr, Bejrut, sv. 1, str. 84, 99, 448, I sv., str. 27., 37. Također, Ibn Madže, *Sunnen*, Darul-ihyai terasil-'arabi, Bejrut, sv. 2, str. 1366-1368.

⁷⁹ *Musned*, Darul-fikr, Bejrut, sv. 1, str. 99.

⁸⁰ Mutevatir hadisi su oni hadisi koji se, s različitim lancima prenosilaca, toliko često ponavljaju da u njihovu vjerodostojnost nema nikakve sumnje, te se uzimaju kao neosporna istina.

⁸¹ Safi, *Ibid*, str. 90-91.

⁸² Safi, *Ibid*, str. 91.

⁸³ Hafiz je u ovom slučaju osoba koja pamti Poslanikove predaje, i poznaje njihove različite inačice i razlike među njima, te je posve upućen u biografije prenositelja i stavove učenjaka.

⁸⁴ Radi se o knjizi u kojoj su objedinjeni hadisi iz pet najvažnijih sunitskih hadiskih zbirki. Uz knjigu je objavljen i obiman autorov komentar tih hadisa.

Onda će se pojaviti Dedždžal. Isa Mesih će sići s nebesa i ubit će Dedždžala, ili će pomoći Mehdiju da ga ubije.” Poslanikova kazivanja odnosno hadise o Mehdiju prenosi više dobrih Poslanikovih ashaba. Te hadise u svojim knjigama prenose veliki muhadisi poput Ebu Davuda, Tirmizija, Ibn Madže, Taberanija, Ebu Jale, Bezzara, imama Ahmeda Hanbela i Hakima Nišaburija.”⁸⁵

Ibn Ebul-Hadid, jedan od najautoritativnijih sunitskih učenjaka, u vezi s ovim piše: “Sve islamske sljedbe saglasne su oko toga da se trajanje Ovoga svijeta i ljudska dužnost u izvršavanju Božijih propisa neće okončati dok se ne pojavi Mehdi.”

Proglas Saveza islamske uleme

Ovaj dio naše rasprave okončat ćemo citiranjem zvaničnog saopćenja Saveza islamske uleme odnosno Rabite, proglasa koji predstavlja aktuelan dokaz uvjerenja muslimana u dolazak Mehdijsa. Jedan od razloga važnosti ovog proglasa je taj što se njime ukazuje da se i one skupine koje su najoštrije suprotstavljene šiijama – dakle vehabije – također slažu u vezi s ovim pitanjem, odnosno ne samo da se slažu nego ga ozbiljno brane i, s obzirom na brojnost dokaza i predaja, smatraju ovo jasnim i neospornim islamskim uvjerenjem. Inače, ova institucija djeluje kao svjetski centar za odnose i veze između muslimanskih naroda.

U svakom slučaju, 1976. godine osoba po imenu Ebu Muhammed iz Kenije postavila je Rabiti pitanje o vjerovanju u pojavu očekivanog Mehdijsa. U svome odgovoru, generalni sekretar ove organizacije, napominjući kako i Ibn Tejmije (teorijski utemeljitelj vehabizma) također prihvata hadise koji govore o Mehdiju, dostavlja kratak traktat pisan od peterice poznatih savremenih alima iz Hidžaza. U ovom traktatu, nakon što se spomene hazreti Mehdijsa i mjesto njegovog pojavljivanja, dakle Mekku, kaže se sljedeće:

“U doba njegovog pojavljivanja svijet će grcati u nemoralu i njime će se proširiti nevjerstvo i nasilje, pa će Bog posredstvom njega (Mehdijsa) ispuniti svijet pravdom onako kako će dotad biti pun zuluma i nepravde. On je posljednji od dvanaesterice ispravnih halifa koje Poslanik spominje u vjerodostojnim predajama. Od Poslanikovih ashaba preneseno je mnoštvo predaja koje govore o Mehdiju. Tako, naprimjer, Osman ibn Affan, Ali ibn Ebu Talib, Talha ibn Ubejdullah, Abdurahman ibn Avf, Abdullah ibn Abbas, Amar ibn Jasir, Abdullah ibn Mesud, Ebu Said Hudri, Sevban, Kora ibn Ajas Mezani, Abdullah ibn Haris, Ebu Hurejre, Huzifa ibn Jeman, Džabir ibn Abdullah, Ebu Imame, Džabir ibn Madžid, Abdullah ibn Omer, Enes ibn Malik, Imran ibn Hasin i Ummi Selema.”

U nastavku se kaže: “Kako naprijed spomenuti Poslanikovi hadisi, tako i svjedočanstva ashaba koja u ovom slučaju imaju težinu hadisa, navedeni su u mnogim poznatim islamskim knjigama te temeljnim zbirkama Poslanikovih hadisa uz odgovarajuće i potvrđene lance prenositelja, recimo u sunenima Ebu Davuda, Tirmizija, Ibn Madže, Ibn Omera Al-Danija, u musanedima Ahmeda, Ebu Ja'le i Bezzara, Hakimovom *Sahihu*, te muadžima Taberanija i Rujanija, a navode ih i Ebu Nu'ajm u *Ahbarul-Mehdi*, Hatib Bagdadi u *Tarih-i Bagdad* i Ibn Asakir u *Tarih-i Dimešk*.”

Dalje se navodi: “Neki islamski učenjaci napisali su zasebna djela u vezi s ovim pitanjem, naprimjer Ebu Nu'ajm je autor djela *Ahbarul-Mehdi*, Ibn Hidžr hejtemi napisao je *Al-Qevlul-muhtasari fi 'alamatil-Mehdijul-muntezir*, Ševkani je autor djela *Al-Tevazih fi tevatir ma dža' fil-Muntezir ve-Dedžal vel-Mesih*, Idris Iraki Magribi napisao je knjigu *Al-Mehdi*, a Ebul-Abbas ibn Abdulmumin Magribi *Al-Vehmul meknun fi raddi ala Ibn Haldun*. Posljednji koji je opširno raspravljao o ovoj temi jeste rektor Islamskog univerziteta u Medini, koji je u časopisu Univerziteta objavio nekoliko vezanih tekstova u vezi s ovim.

⁸⁵ *Al-Tadžil džemi'ul-usul*, Darul-ihyai al-kutubul-'arabiyye, Kairo, sv. 5, str. 310.

Jedan dio islamskih učenjaka, starih i savremenih, u svojim radovima izričito tvrde da su hadisi koji govore o Mehdiju mutevatir (nipošto ih se ne smije poricati), a takvi su Sehavi u djelu *Fethul-mugajs*, Muhammed ibn Ahmed Sefavini u knjizi *Šerhul-aqidet*, Ebul Hasan Ibri u *Menagibuš-šafi*, Ibn Tejmije u njegovim fetvama, Sujuti u Al-Haviju, Idris Iraki Magribi u svojoj knjizi o Mehdiju, Ševkani u knjizi *Al-Tevezih fi tevahir ma dža' fil-Muntezir ve-Dedžal vel-Mesih*, Muhammed ibn Džafer Ketani u *Nezmul-mutenasir fil-hadisi mutevatir* i Ebul-Abbas ibn Abdumumin u knjizi *Al-vehmul-meknun...*

Na kraju saopćenja se kaže: "Ibn Haldun je jedini koji hadise koji govore o Mehdiju smatra neosnovanim i krivotvorinama, tvrdeći da 'Mehdi nije niko drugi nego Isa'. Međutim, islamski prvaci i veliki učenjaci pobili su njegove stavove, posebno Ibn Abdumumin koji je napisao zasebnu knjigu u svrhu pobijanja Ibn Haldunovih viđenja, i ta knjiga objavljena je danas i na Istoku i na Zapadu.

Čuvari hadisa i muhadisi tvrde da su hadisi koji govore o Mehdiju redom sahih ili hasen hadisi, a ukupnost tih hadisa smatraju zasigurno mutevatirom i sahihom.

Prema tome, vjerovanje u dolazak Mehdiya jeste vadžib za svakog muslimana, i dio je vjerovanja ehli sunneta vel-džema'ta, te to ne poriče niko osim neznalica, neobavještenih ljudi ili onih koji uvode novotarije."

To bi, dakle, bili najvažniji i najosjetljiviji dijelovi ovog traktata.⁸⁶

Ko je Mehdijev otac?

Ovdje treba napomenuti da neki sunitski izvori kao oca hazreti Mehdiya spominju Abdullaha, premda u šiitskim i sunitskim vrelima postoje brojne predaje koje upućuju na to da je njegovom ocu ime Hasan. Ovo razilaženje dolazi otud što se u nekim sunitskim predajama, govoreći o osobinama hazreti Mehdiya, prenosi Poslanikov hadis u kome se kaže: "Njegovo (Mehdijevo) ime je moje ime, a ime njegovog oca je ime moga oca." Postoje, međutim, neosporni dokazi da se ovdje jednostavno radi o pogrešno prenesenim Poslanikovim riječima, jer on je kazao samo: "Njegovo ime jeste moje ime."⁸⁷

Hafiz Gendži Šafi u vezi s ovim kaže: "Tirmizi⁸⁸ prenosi ovaj hadis, ali bez drugog dijela rečenice. Također, Ahmed ibn Hanbel, koga je krasila velika pažnja i brižljivost pri zapisivanju hadisa, donosi u svom *Musnedu* ovaj hadis bez drugog dijela rečenice."⁸⁹

Gendži dodaje: "U većini hadisa koje prenose pamtitelji hadisa i bilježe muhadisi sunitske orijentacije, nema drugog dijela rečenice. Ovaj dio sreće se samo u hadisu koga od Asima prenosi osoba po imenu Za'ida. No, budući da je Zai'da hadisima dodavao štošta svoje, ono što on prenosi ne uzima se s povjerenjem."

Dokaz ovome jeste i činjenica da se ovaj hadis prenosi od Asima, a hafiz Ebu Nu'ajm u knjizi *Menaqibul-Mehdi* ovaj hadis prenosi od trideset i jednog prenositelja, i svi oni su ga čuli od Asima, ali nijedan sa ovim drugim dijelom rečenice. Ovaj dio uočava se samo kod Za'ide, te ga, s obzirom na brojnost ostalih prenositelja, sigurno ne možemo smatrati validnim i vjerodostojnim.

⁸⁶ Originalan i kompletan prijevod ovog proglašenja na perzijski može se pronaći u knjizi, *Mehdi- enqelabi bozorg*, str. 151-155. Tek je ovdje prenesen uz izvjesna skraćivanja.

⁸⁷ Ebu Davud, *Sunnen*, Darul-fikr, Bejrut, sv. 4, str. 106.; Suyuti, *Tarihul-hulefa*, Mektebetu-musna, Bagdad 1383, str. 272.

⁸⁸ Muhammed ibn Isa ibn Sure Tirmizi, umro 279., autor je jedne od šest najcjenjenijih sunitskih hadiskih zbirki.

⁸⁹ Pogledati: Ahmed Hanbel, *Musned*, sv. 1, str. 448.

Ibn Haldun⁹⁰ i hadisi o Mehdiju

Kako smo mogli vidjeti, sunitska ulema skoro jednoglasno hadise o Mehdiju prihvata kao sahih. No, postoji i nekolicina onih koji odbacuju te hadise i smatraju ih sumnjivim, a jedan od takvih je i Ibn Haldun. On kaže:

“Među svim muslimanima u proteklim stoljećima i danas bilo je poznato uvjerenje kako će se u posljednjem vremenu izvjesno pojaviti čovjek iz Poslanikove porodice koji će potvrditi vjeru i uspostaviti red i pravdu, muslimani će ga slijediti i on će vladati svim islamskim zemljama. Taj čovjek zove se Mehdi, a njegovo pojavljivanje pratit će i pojava Dedždžala te ostali predznaci Kijametskog dana. Spustit će se i Isa te ubiti Dedždžala, ili pomoći Mehdiju da ga ubije, te će Isa obaviti namaz za Mehdijem...

Skupina hadiskih autoriteta poput Tirmizija, Ebu Davuda, Bezzara, Ibn Madže, Hakima, Taberanija i Ebu Ja'le prenose ovakve hadise od ashaba poput Alija, Ibn Abbasa, Abdullaha ibn Omera, Talhe, Abdullaha ibn Mesuda, Ebu Hurejre, Enesa, Ebu Sa'ida Hudrija, Umi Habibe, Umi Seleme, Sevbana, Kure ibn Ajasa, Alija Helalija i Abdullaha ibn Harisa.

Međutim, poricatelji ovih hadisa uglavnom sumnjaju u njihov lanac prenositelja. Stručnjacima za hadis poznato je da *džerh* ima prednost u odnosu na *ta'dil*.⁹¹ Prema tome, ako kod nekih od prenositelja uviđamo slabosti poput senilnosti, zaboravnosti, slabog uvjerenja i slično, sam hadis ne može biti autoritativan.”⁹²

On potom prenosi neke od ovih hadisa i analizira njihove prenositelje, pa neke od njih proglašava nepouzdanim, te kaže: “Ovo bi bili svi hadisi koji se prenose u vezi s Mehdijem i njegovim pojavljivanjem u posljednjem vremenu, no, kako smo mogli vidjeti, svi oni su, izuzev nekoliko izuzetaka, izvitopereni.”⁹³

To bi, dakle, ukratko bio Ibn Haldunov stav o hadisima koji govore o očekivanom hazreti Mehdiju, Bog ubrzao njegov dolazak. Ugledni i učeni stručnjaci za hadis, kako šiitski tako i sunitski, jasnim argumentima pobili su Ibn Haldunove stavove⁹⁴, a ovdje ćemo, kao primjer, navesti tek riječi šejha Abdulmuhsina 'Ibada, rektora i profesora Medinskog univerziteta, koji u vezi s Ibn Haldunovim mišljenjem, na konferenciji pod naslovom “Vjerovanje ehli sunneta u dolazak očekivanog Mehdija”, kaže :

“Kao prvo, da je ovakvu sumnju i skepsu izrazio neko ko važi za hadiskog stručnjaka, to bi se smatralo njegovim pokliznućem, a šta onda tek reći za nekoga ko je bio historičar i nije važio sa hadiskog stručnjaka. Šejh Ahmed Šakir odlično je u vezi s tim kazao: ‘Ibn Haldun bavio se nečim o čemu nije imao znanja i upustio se na teren koji nije njegov. U poglavlju *Mukadime* u kome govori o Mehdiju ispoljio je začudnu nedosljednost i zapao je u očite greške. U principu, on uopće nije razumio šta je smisao stava muhadisa kako džerh ima prednost nad ta'dilom.’

Drugo, on na početku poglavlja o Mehdiju kaže: ‘Među svim muslimanima u proteklim stoljećima i danas bilo je poznato uvjerenje kako će se u posljednjem vremenu izvjesno pojaviti čovjek iz Poslanikove porodice...’ Budući da se slaže kako je to uvjerenje prisutno među svim muslimanima tokom stoljeća, zar onda njemu kao muslimanu ne bi bilo uputno da

⁹⁰ Abdurahman ibn Muhammed ibn Haldun Magribi, 732-808 h.g.

⁹¹ Džerh i ta'dil su dva termina specifična za hadisku znanost. Džerh podrazumijeva da muhadisi za nekog prenositelja, ili skupinu njih, smatraju kako se radi o nepouzdanj osobi, čovjeku sklonom krivotvorenju hadisa, lašcu i slično, čime će, naravno, i hadis koga ovaj prenosi biti smatran sumnjivim i nevalidnim. Ta'dil, pak, znači da muhadisi određenog prenositelja ocjenjuju kao osobu od punog povjerenja, pravednog i poštenog, čime je i hadis koga ovaj prenosi prihvatljiv. Naravno, ova dva termina važe prvenstveno za šiitsku hadisku znanost, dok sunitski učenjaci imaju svoje kriterije koji nisu uvijek istovjetni sa šiitskim.

⁹² Ibn Haldun, *Muqadima*, Darul-ihyai terasul-'arabi, Bejrut, str. 311-312.

⁹³ *Muqadima*, str. 322.

⁹⁴ Pogledati: *Dadgostar-e Džahan*, str. 30-49.; *Mehdi – enqelabi bozorg*, str. 159-165.

i on prihvati to uvjerenje kao i sva druga islamska uvjerenja?! Zar njegovo insistiranje na tome kako je on u pravu, dok su svi ostali muslimani pogrešnog uvjerenja, ne predstavlja jednu vrstu zastranjenja i stranputice?! Zar su doista svi muslimani odvajkada u krivu, a samo je Ibn Haldun ispravno razumio ovu stvar?! U biti, ovo pitanje nije nešto što spada u domen idžtihada, već se radi o temi iz domena gajba i stavu koji je nama prenesen, a o njemu se ne može raspravljati osim na temelju Knjige Božije i Poslanikovog, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, sunneta, kako muslimani i dokazuju ovo pitanje.

Treće, prije analize i kritike ovih hadisa Ibn Haldun kaže: ‘Ovdje ćemo sada navesti hadise koji su preneseni u vezi s ovim pitanjem’, pa nakon navođenja hadisa kaže: ‘Ovo bi bili svi hadisi koji se prenose u vezi s Mehdijem i njegovim pojavljivanjem u posljednjem vremenu’, da bi kasnije rekao: ‘Koliko smo bili u stanju, prenijeli smo predaje o Mehdiju koje muhadisi donose.’ Činjenica je da je on izostavio mnoge hadise o Mehdiju, a da bi se jasno dokazalo da je tako dovoljno je konsultirati Sujutijevu knjigu *Al-Urful-virdi fil ahbaril-Mehdi*. Također, previdio je hadise sa valjanim senedom prenesene u knjizi Ibn Qajma *Al-minarul-menif*.

Četvrto, Ibn Haldun osporava neke od hadisa koje navodi zbog spornosti nekih prenositelja u senedima, dok se radi o prenositeljima koje, barem po jednog od njih, u svojim senedima spominju Buhari i Muslim, a ulema u pogledu tih seneda nikad nije iznijela prigovor.

Peto, Ibn Haldun sam tvrdi da nekoliko hadisa u vezi s Mehdijem u pogledu seneda nemaju nedostatka niti im se može prigovoriti. Moram, onda, kazati da je i taj mali broj hadisa koje on prihvata dovoljan da bi se dokazalo valjanost ovog pitanja, a ostali hadisi mogu poslužiti tek kao potvrda njima.”

Očekivanje Mehdijskog i zagovornici mehdizma

Osvrt na historiju islama pokazuje da su kroz prošlost ljudi željeli vlasti i slave, želeći ostvariti svoje interese, tvrdili za sebe da su oni Mehdi, i našla bi se skupina svjetine koja bi ih kao takve prihvatila. To nam dokazuje da je pitanje mehdizma odnosno uvjerenje u pojavu predvodnika iz gajba među muslimanima uvijek bilo izvjesno i općeprihvaćeno vjerovanje, te su tako neki zlonamjernici, koristeći se predajama o znakovima Mehdijskog i njegovog dolaska, predstavljali sebe kao očekivanog predvodnika. Katkad je i sam puk, iz svog neznanja ili pritisnut tlačenjem i nepravdom od strane vlasti, požurivao Mehdijsko pojavljivanje, te su, bez da obrate pažnju na stvarne znakove njegovog dolaska, neke ljude smatrali obećanim Mehdijem.

Tako je naprimjer jedna skupina muslimana Muhammeda ibn Hanefiju, koji se zvao isto kao i Poslanik islama, smatrala Mehdijem, te su vjerovali kako on nije umro, kako je u skrivenosti i kasnije će se vratiti da zavlada svijetom.⁹⁵

Jedna grupa iz sljedbe ismailija smatrala je kako Ismail, sin Imama Sadika, mir neka je na nj, nije umro, već je njegova smrt proglašena radi viših interesa, te da je on do danas živ i da je upravo on obećani Kaim koji će se pojaviti da bi zavladao svijetom.⁹⁶

Muhammed, poznat kao Nefsi Zekije, sin Abdullaha ibn Hasana, digao je ustanak u vrijeme Abasida Mensura Devanikija, te je, na temelju njegovog imena, otac Nefsi Zekije tvrdio kako je njegov sin obećani Mehdi, pa mu je na taj način vrbovao pristalice.⁹⁷

Prilikom ustanka Nefsi Zekije u pomoć mu je pritekao i Muhammed ibn Idžlan, koji je važio za izuetno pobožnog čovjeka i fakiha u Medini. Nakon što je Muhammed poražen i ubijen, Džafer ibn Sulejman, zapovjednik Medine, priveo je Ibn Idžlana i rekao mu: “Zašto si pristao uz onog lašca?!” A onda je naredio da se Ibn Idžlanu otsječe ruku.

⁹⁵ Noubakhti, *Ferqul-shiyet*, Metbu'atul-haydariyye, Nedžef 1355, str. 27.; Šahrestani, *Al-Melal ven-nehel*, Menshureti-Rida, Qom, sv. 1.; str. 132.

⁹⁶ Noubakhti, *Ibid*, str. 67-68.

⁹⁷ Ibn Taqteqa, *Al-Fakhri*, Darus-sadr, Bejrut 1386, str. 165-166.

Tu bijahu prisutni i medinski pravници i uglednici, pa zatražiše od Džafera ibn Sulejmana da oprostí Ibn Idžlanu, rekavši: “O emire, Muhammed ibn Idžlan važi u Medini za fakiha i pobožnog čovjeka, i on je pogriješio jer je pomislio da je Muhammed ibn Abdullah onaj obećani Mehdi o kome se govori u hadisima.”⁹⁸

Isto se desilo i Abdullahu ibn Džaferu, koji je u Medini važio za velikog učenjaka i muhadisa, pa je u svoju odbranu rekao zapovjedniku Medine: “Sarađivao sam sa Muhammedom ibn Abdullahom zato što sam bio uvjeren da je on obećani Mehdi koga se spominje u hadisima. Dok je bio živ, nisam sumnjao u to, a kad je ubijen, shvatio sam da on nije Mehdi. Nakon ovoga neću nasjesti na slične prevare.”⁹⁹

I sam halifa Mensur, kome je ime bilo Abdullah, a sin mu se zvao Muhammed, dao je sinu nadimak Mehdi i govorio je: “Obećani Mehdi je moj sin, a ne Nefsi Zekija.”¹⁰⁰

Vidimo također da su neke sekte za neke od prethodnih Imama vjerovali da su oni Mehdi, pa su navusije tako hazreti Sadika, mir neka je na nj, smatrale Mehdijem i držali su kako je on živ i sakriven.¹⁰¹ Vakefije su isto uvjerenje imali u pogledu Imama Muse ibn Džafera, mir neka je na nj,¹⁰² te su smatrali kako on neće umrijeti dok ne zavlada istokom i zapadom i ispuni Zemlju pravdom onako kako je sad ispunjena nepravdom.¹⁰³ Naposljetku, postojala je i skupina koja je poricala da je Imam Hasan Askeri, mir neka je na nj, umro i govorili su da je on živ i skriven odnosno da je upravo on Imam Kaim.¹⁰⁴

Ovo su primjeri koji pokazuju da je pitanje Mehdija u doba poslanika islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, i nakon toga bilo posve izvjesna stvar i islamski ummet je uvijek očekivao ličnost koja će ustati proti nepravde i tlačenja te razvije zastavu pravde u svijetu.

Sigurno je da to što su neki zlonamjernici zloupotrijebili mehdizam u određenim periodima ne može poslužiti kao osnov za poricanje ovog uvjerenja, jer zlonamjernici su kroz historiju zloupotrebljavali i štošta drugo. U svijetu nije bilo malo onih koji su sebi pripisivali božanstvenost, poslanstvo i najviše duhovne stupnjeve, no to nikad nije bilo razlogom da se poriče Božiju Jednost ili poslanstvo Božijih poslanika. I u naše vrijeme zloupotrebljava se znanje, nauku i tehniku i upotrebljava ih se protiv čovjeka, pa znači li to da bismo sada trebali poricati i zabranjivati znanost i tehnološki napredak?!

Slika Mehdijeve vladavine u kur'anskim ajetima

Časni Kuran o dolasku i ustanku hazreti Mehdija govori – kao i o mnogim drugim stvarima – bez upuštanja u pojedinosti, u općenitom smislu i baveći se principima. Dakle, govori se o potpunoj konačnoj pobjedi dobrih na Zemlji. Islamski mufesiri ovakve ajete, oslanjajući se na hadise kao argument, dovode u vezu sa hazreti Mehdijem, njegovim pojavljivanjem i ustankom.¹⁰⁵ Ovdje smo između ajeta za koje učenjaci smatraju da govore o ovoj temi, izdvojili tri ajeta koja ćemo u nastavku proanalizirati:

1. *Mi smo u Zeburu, poslije Tevrata, napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti.*¹⁰⁶

⁹⁸ Ebul-Feredž Isfahani, *Meqat'ilut-talibin*, Mektebetul-haydariyye, Nedžef 1385, str. 193.

⁹⁹ Ebul-Feredž Isfahani, *Ibid*, str. 195.

¹⁰⁰ Ebul-Feredž Isfahani, *Ibid*, str. 162.

¹⁰¹ Šahrestani, *Ibid*, sv.1, str. 148.

¹⁰² Noubakhti, *Ibid*, str. 80-83.

¹⁰³ Šahrestan, *Ibid*, 150.

¹⁰⁴ Noubakhti, *Ibid*, str. 96.

¹⁰⁵ Hakimi, Muhammed Reza, *Khorshid-e maghreb*, Daftar-e nashr-e farhang-e islami, Tehran 1360, str. 140-151.

¹⁰⁶ Al-Anbiya, 105.

Tumačeći ovaj ajet, napomenimo da *zikir* u principu znači sve ono što označava spominjanje ili napominjanje odnosno opomena, a u ovom ajetu to je prevedeno odnosno protumačeno kao Zebur, odnosno nebeska Knjiga hazreti Musaa, mir neka je na nj, dakle Tevrat budući da se radi o knjizi objavljenoj prije Zebura.

Prema nekim drugim tumačenjima, *zikir* ovdje znači sam Kur'an, jer se u kur'anskim ajetima sreće da se Kur'an ovako naziva: *On (Kur'an) je samo opomena (zikir) svjetovima.*¹⁰⁷ Prema tome, izraz *min ba'd* značio bi *osim, pored*, pa bi se ovaj ajet moglo prevesti i kao: "Mi smo, osim u Kur'anu, i u Zeburu napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti."¹⁰⁸

Šejh Mufid na početku poglavlja o hazreti Mehdiju, ubrzao Bog njegov dolazak, poziva se na ovaj i na ajet koga ćemo kasnije navesti. U pogledu tumačenja ovog ajeta, prenosi se da je Imam Bakir, mir neka je na nj, rekao: "Ovi čestiti robovi jesu upravo Mehdijevi drugovi u posljednjem vremenu."¹⁰⁹

Istaknuti mufesir Kur'ana Tabersi tumačeći ovaj ajet, nakon navođenja ove predaje, kaže: "Hadisi koje šiije i suniti prenose od Poslanika islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, dokazuju ovaj stav: 'Da do kraja svijeta ne preostane nego još jedan dan, Allah bi taj dan produžio dok se ne digne ispravan čovjek iz moje porodice koji će Zemlju ispuniti pravdom onako kako će biti ispunjena nepravdom i zulustom.'"¹¹⁰

Ukaz Kur'ana na najavu vlasti čestitih robova na Zemlji u Tevratu i Zeburu pokazuje da je ovo pitanje toliko važno da je objavljivano u svim nebeskim Knjigama redom.

Zanimljivo je primijetiti da i u Davudovim psalmima, koji su danas dio Starog zavjeta (Tevrata), zbirci hazreti Davudovih moljenja i obraćanja Bogu, također srećemo ukaz na ovu temu.

Tako u Psalmu 37. čitamo: "Utišaj gnjev, i ostavi jarost; nemoj se dražiti da zlo činiš. Jer će se istrijebiti koji čine zlo, a koji čekaju Gospodina naslijediće zemlju." U istom psalmu čitamo i: "Čekaj Gospodina i drži se puta njegova, i on će te postaviti da vladaš Zemljom, vidjet ćeš kako će se istrijebiti bezbožnici."

2. *A Mi hoćemo da one koji su na Zemlji tlačeni milošću obaspemo i da ih vođama i nasljednicima učinimo.*¹¹¹

Kako smo kazali u poglavlju o Mehdiju u šiijskim vrelima, Zapovjednik vjernika, mir neka je na nj, proučio je ovaj ajet nakon što je najavio da će se ljudi svijeta okrenuti porodici Objave.¹¹²

Muhammed ibn Džafer, jedan od članova Alijeve porodice, digao je u Memunovo doba ustanak protiv abasidske vlasti. On priča: "Žalio sam se Maliku ibn Enesu na teškoće i nevolje s kojima smo suočeni, a on reče: 'Strpi se dok se ne ostvari ajet: *A Mi hoćemo da one koji su...*'"¹¹³

3. *Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah bezbjednošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati. A oni koji i poslije toga budu nezahvalni – oni su pravi grešnici.*¹¹⁴

¹⁰⁷ At-Takwir, 27.

¹⁰⁸ Ajetullah Mukarem, Nasir, *Mehdi – Ebqelabi bozorg*, Matbu'ati Hadaf, Qom, str. 121-122.

¹⁰⁹ Tabresi, *Medžmu'el-bayan*, Me'ariful-islamiyye, tehran 1389, sv. 7, str. 66.

¹¹⁰ Tabresi, *Ibid*, str. 67.

¹¹¹ Al-Qasas, 5.

¹¹² Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 19, str. 205.

¹¹³ Ebul-Feredž, *Ibid*, str. 359.

¹¹⁴ An-Nur, 55.

Tumačeći ovaj ajet, Tabersi kaže: “Od Poslaničke obitelji prenosi se da je ovaj ajet objavljen u vezi s Mehdiem iz obitelji Muhammedove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove. Ajjaši od hazreti Alija Ibnul-Huseina, mir neka je na nj, prenosi da je proučio ovaj ajet, pa kazao: ‘Tako mi Boga, to su sljedbenici nas porodice Poslanikove. Allah će to učiniti za njih posredstvom čovjeka od nas i on je Mehdi ovoga ummeta. On je taj za koga je Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, rekao: ‘Njegovo ime jeste moje ime; on će Zemlju ispuniti pravdom onako kako će ona biti ispunjena zulustom i nepravdom.’”
Tabersi dodaje: “Takvo tumačenje ovog ajeta preneseno je i od Imama Bakira i Imama Sadika, mir neka je na njih.”¹¹⁵

Koristi od Imama u periodu skrivenosti

Budući da je naša rasprava o hazreti Mehdiu stigla do dode, bilo bi svrsishodno odgovoriti na jedno od najčešćih pitanja o hazreti Mehdiu, a ono glasi: Kakva je korist od postojanja Imama u periodu skrivenosti? Odnosno, Imamov život u periodu velike skrivenosti je posve osoben, i to nije život kakvim obično živi društveni vođa. Prema tome, kakve koristi njegov sveti život može imati po zajednicu općenito i na koji način se ljudi mogu okoristiti time? Naravno, treba imati na umu to da Imamova skrivenost ne znači da je on posve nevidljiv, fizički neprisutan ili neka vrsta duha. Imam živi posve prirodnim i fizičkim životom, s tim što je njegov životni vijek dug. Imam je prisutan u društvu, kreće se među ljudima i živi u različitim prostorima, s tim što je ljudima nepoznat. Velika razlika je između termina “biti nevidljiv” i “biti nepoznat”.¹¹⁶ Imam Sadik, mir neka je na nj, rekao je: “Ljudi će izgubiti svog Imama. On će biti prisutan na hadžu, gledat će ljude, ali oni njega neće vidjeti.”¹¹⁷

Skriveno sunce

U odgovoru na spomenuto pitanje podsjetimo da se ne radi o novom pitanju i da se ono nije javilo tek u naše doba. Iz islamskih predaja proizlazi da se ovakvo pitanje postavljalo još i prije rođenja hazreti Mehdi, mir neka je na nj, te kad bi Poslanik islama i prethodni Imami govorili o Mehdiu, njegovoj skrivenosti i dužini njegovog života, bivala su im postavljana ovakva pitanja i oni bi odgovarali na njih. Navedimo neke primjere:

1. Poslanik islama, kao odgovor na pitanje da li će šiije u periodu skrivenosti imati koristi od postojanja Kaima, rekao je: “Da, tako mi Onoga Koji me odabrao za poslanstvo, imat će od njega koristi i u vrijeme skrivenosti, i koristit će se svjetlom njegovog vilajeta onako kako imaju koristi od sunca onda kada je ono iza oblaka.”¹¹⁸
2. Imam Sadik, mir neka je na nj, rekao je: “Otkad je Allah stvorio Adema, pa do Dana sudnjega, Zemlja niti je kad bila niti će biti bez dokaza (hudžeta) Njegovog, s tim što je taj dokaz nekad vidljiv, a nekad skriven, jer da nije tog dokaza, Boga se ne bi slavilo.”¹¹⁹
3. I sam hazreti Mehdi, ubrzao Bog njegov dolazak, oslanjao se na ovakav stav, pa je u poruci koju je, posredstvom Muhammeda ibn Osmana, poslao kao odgovor na pitanje

¹¹⁵ *Medžmu'el-beyan*, sv. 7, str. 152.

¹¹⁶ Ajetullah Mukarem, Nasir, *Mehdi – Ebqelabi bozorg*, Matbu'ati Hadaf, Qom, str. 250.

¹¹⁷ Kuleyni, *Usul-i Kafi*, Mektebetus-Suduk, Tehran 1381, sv. 1, str. 338.

¹¹⁸ Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 52, str. 250.

¹¹⁹ Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 52, str. 92.

Ishaka ibn Jakuba, napisao: “A što se tiče koristi ljudima od mene, to je slično koristi koju ljudi imaju od Sunca onda kad je ono zastrto oblacima.”¹²⁰

Radi pojašnjenja ove parabole, moramo kazati da Sunce svoju svjetlost rasprostire na dva načina: sija izravno i jasno, ili neizravno rasprostire svjetlost.

Kad Sunce jasno sija, to je svima vidljivo i osjetno, no katkad je ono zastrto oblacima i njegova svjetlost probija se kroz njih. Međutim, životodajni utjecaj Sunca na stvorenja ne ostvaruje se samo onda kad Sunce izravno sija, već se mnogi plodotvorni efekti njegove svjetlosti na život biljaka, životinja i ljudi manifestiraju upravo onda kada ono sija neizravno odnosno kroz oblake. Tako, iako nemamo izravnog poučavanja od strane našega vođe, smisao njegovog postojanja je jasan i neosporan. U nastavku ćemo analizirati neke od efekata postojanja hazreti Mehdija.

Duša svijeta

U skladu s mnogim hadisima koji se bave pitanjem imamata, te na temelju argumenata koje su učenjaci predstavili, u islamskom svjetonazoru Imam je duša svijeta te o njegovom postojanju ovisi svijet. Imam je srce postojećeg svijeta, sama srž njegove egzistencije i posrednik u izlivanju Božije blagodati na ovaj svijet, i pritom nije bitno da li je Imam prisutan ili sakriven. Kad njega, javno ili kao nepoznatog, ne bi bilo u svijetu, postojeći svijet bi se urušio. Kako je to Imam Sadik, mir neka je na nj, kazao: “Kad bi Zemlja ostala bez Imama, ona bi progutala svoje stanovnike.”¹²¹

Četvrti Imam je kazao: “Posredstvom našeg postojanja Gospodar čuva nebesa od toga da se – izuzev voljom Njegovom – ne potrgaju. Posredstvom našeg postojanja Gospodar čuva Zemlju od potresa i osigurava mir njenim stanovnicima. Posredstvom nas Gospodar spušta kišu i širi na zemlju svoj rahmet, bereket i nimete. Da na Zemlji nema onoga od nas čije je vrijeme tada, Zemlja bi progutala svoje stanovnike.”¹²²

Očuvanje vjere Božije

Zapovjednik vjernika, mir neka je na nj, u jednom od svojih kazivanja o nužnosti postojanja od Boga određenih vođa u svakom vremenu, kaže: “Da, Bože moj! Ali Zemlja nikada nije bez onog koji stoji uz Boga s dokazom, bilo otvoreno, ili općenito znano, bilo sa strahom, prikriveno, kako dokazi Božiji i znaci jasni ne bi bili opovrgnuti.”¹²³

Protokom vremena i miješanjem vlastitih želja i težnji sa vjerskim pitanjima, te dugim trajanjem perioda u kome smutljivci imaju upliva na vjersko učenje, gube se neki suštinski dijelovi Božijih propisa, a vjera doživljava izvitoperivanja.

Kako bi suština i bit vjere Božije bili sačuvani od izmjena i izvitoperivanja, tu suštinu mora čuvati ličnost koja je čista od grijeha (ma'sum). U svakoj važnoj instituciji postoji sef u kome se značajni dokumenti čuvaju od lopova ili požara i sličnih nepogoda. Tako su i Imamova prsa i njegov uzvišeni duh svojevrsni sef za čuvanje i zaštitu temeljnih dokumenata islamskog nauka, pa su ondje zaštićene sve izvorne suštine i nebeske osobnosti islamskog učenja.¹²⁴

Hafiz Ibn Hidžr Eskelani u svom komentaru Buharijinog *Sahiha*, nakon navođenja hadisa koji govore o silasku hazreti Isaa, mir neka je na nj, u vrijeme pojave hazreti Mehdija, ubrzao Bog

¹²⁰ Tusi, *Al-Ghaybat*, Mektebeti Ninevi hadisiyye, Tehran, str. 177; Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 52, str. 92.; li Ibn Isa Arbili, *Keshful-ghamet fi ma'rifetil-ime*, Mektebeti benu Hašim, Tabriz 1381., sv. 3, str. 322.

¹²¹ Kuleyni, *Ibid*, sv. 1, str. 179.; Suduq, Kemaluddin, *Ibid*, sv. 1, str. 201-210.

¹²² Džuveyni Horasani, *Fevai'dul-semetin*, Muasesetil-Mahmudi, Bejrut 1400, str. 45-46.

¹²³ Nehdžul-belaga, izreka 147.

¹²⁴ Ajetullah Mukarem, Nasir, *Mehdi – Ebqelabi bozorg*, Matbu'ati Hadaf, Qom, str. 258-259.

njegov dolazak, i njegovom pristajanju uz Mehdiya, piše: “To što će Isa, a.s., u posljednjem vremenu odnosno pred Kijametski dan, pristati uz čovjeka iz ovog ummeta i klanjati za njim jeste dokaz ispravnosti tvrdnje islamskih učenjaka da Zemlja nikada neće ostati bez Božijeg dokaza (hudžeta) koji će u ime Boga ustati sa jasnim i neoborivim argumentima.”¹²⁵

Pružanje nade

Na bojnopolju svojnastojanje odanih i nepokolebljivih boraca sastoji se u tome da svoju zastavu drže visoko uzdignutu i zaštićenu od neprijateljskih navaljivanja, dok neprijateljski vojnici stalno pokušavaju domoći se zastave i oboriti je, znajući da vihorenje zastave podiže moral i ulijeva srčanost onima protiv kojih se bore.

Također, postojanje vojnog zapovjednika na komandnom mjestu – makar se naizgled doimalo da on ne čini ništa – diže moral borcima, daje im podstreka i potiče ih na još veći trud, jer oni vide da je njihov zapovjednik živ i da se njihova zastava vihor. No, kada se među vojskom pronese vijest o pogibiji njihovog zapovjednika, velika i dobro obučena vojska odjednom gubi moral i javlja se rasulo.

Vođa jedne zajednice ili poglavar neke vojske, sve dok je živ – pa makar bio i odsutan, na kakvom putu ili bolestan – predstavlja vrelo života, djelovanja, reda i mira za njegove podređene. No, vijest o njegovoj smrti izaziva beznade, znači gubitak oslonca i početak rasula.

Šijska zajednica, shodno svome uvjerenju u život Imama makar ga i ne vide među sobom, ne smatra se ostavljenom. Psihološki efekti tog uvjerenja posve su očiti kroz održavanje svjetla nade živim u srcima, što ljudima daje podstreka da rade na samoizgradnji i pripremanju za veliki svjetski ustanak.¹²⁶

Profesor Henry Corben, profesor filozofije sa Sorbone i čuveni svjetski orijentalista, kaže: “Držim kako je šijski mezheb jedini koji moje zauvijek čuvati odnos božanske upute između Boga i stvorenja, čuvajući kontinuirano i stalno vilajet živim. Židovska religija koja predstavlja stvarnu vezu između Boga i ljudskog svijeta okončana je Musaom, i oni nisu prihvatili Mesiha i Muhammeda, čime su prekinuli svoju vezu. Kod muslimana, suniti su se zaustavili na Muhammedovom poslanstvu, te tako okončanjem njegovog poslanstva za njih više ne postoji veza između Stvoritelja i stvorenja. Jedino se za šiizam poslanstvo okončava sa Muhammedom, ali vilajet kao veza upute i upotpunjenja ostaje živjeti i nakon njega, dapače zauvijek.”¹²⁷

¹²⁵ Fethul-bari, *Šerhi Sahihul-Buhari*, Darul-ma'rifet, Bejrut, sv. 6, str. 494.

¹²⁶ Ajetullah Mukarem, Nasir, *Mehdi – Ebqelabi bozorg*, Matbu'ati Hadaf, Qom, str. 255-256.

¹²⁷ Iz Corbenovih razgovora sa Allame Tabatabajjem o šiizmu.

